

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний економічний університет
Кафедра економічної теорії

Міждисциплінарна курсова робота
з економічної теорії

на тему:

«Інфляція та проблеми державного регулювання цін»

Студентки 2 курсу ЕЕП-21 групи

Мамчур Д.О.

Науковий керівник:

к.н.е., доц. Карп І.М.

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ECTS _____

Тернопіль-2017 р.

План

Вступ

Розділ 1. Ціни, інфляція: теоретичні засади.

Розділ 2. Аналіз динаміки інфляційних процесів та вплив їх на формування цін

Розділ 3. Заходи антиінфляційної політики щодо захисту цінової політики

Висновки

Список використаної літератури

Зміст

Вступ.....	4
Розділ 1. Ціни, інфляція: теоретичні засади.....	5
Розділ 2. Аналіз динаміки інфляційних процесів та вплив їх на формування цін.....	9
Розділ 3. Заходи антиінфляційної політики щодо захисту цінової політики.....	13
Висновки.....	16
Список використаної літератури.....	18

Вступ

Актуальність теми. Інфляція виникає тоді, коли у державному бюджеті країни з'являється його гострий дефіцит. Внаслідок цього явища ускладнюється ситуація майнової нерівності, також зменшується зацікавленість у продуктивній праці, оскільки усі додаткові доходи від кращої роботи поглинаються зростаючими цінами. Інфляція стримує розвиток технічної сторони економіки країни через те, що на будь-якому підприємстві буде переважати вибір дешевої робочої сили над дорожчими і досконалішими технічними засобами виробництва, оскільки він є вигіднішим.

Для того, щоб подолати інфляцію та сформувати ефективну політику щодо стабілізації національної валюти країни застосовується комплекс взаємодіючих та взаємопов'язаних заходів антиінфляційної політики.

Антиінфляційна політика – комплекс заходів та важелів державного регулювання цін Центральним банком країни, які спрямовані на стримання та подолання інфляції за допомогою двох основних історично сформованих шляхів вирішення цієї проблеми: регулювання попиту (дефляційна політика) і політика доходів.

Метою курсової роботи є дослідження впливу державного регулювання цін на інфляційні процеси.

Завдання курсової роботи:

1. Розглянути механізм формування цін та інфляції.
2. Проаналізувати динаміку інфляційних процесів і їх вплив на формування цін.
3. Дослідити методи боротьби антиінфляційної політики.

Об'єктом дослідження державне регулювання цін та інфляція.

Предмет – визначення інфляційних процесів, їх вплив на ціни.

1. Ціни, інфляція: теоретичні засади

Державне регулювання цін здійснювалось певною мірою ще за період рабовласництва, коли державою встановлювались певні обмеження цін на харчові продукти, зокрема, регулювались ціни на рибу та хліб, а також на деякі інші продукти. У наш час практика довела, що державне регулювання цін є необхідним заходом не лише для країн зі слабкою економікою, а й для країн, які мають високорозвинену економіку. У таких країнах рівень регулювання цін на створену продукцію досягає не менш як 40%.

З появою паперових грошей виникло таке негативне явище у економіці країн світу як інфляція. Саме вона і є найбільш гострою проблемою сучасного економічного розвитку, яке має негативні наслідки впливу на всі сторони життя суспільства у більшості країн світу.

Інфляція – це зниження купівельної спроможності грошей (знецінення грошей), яке може проявлятися як у прихованому, так і у явному підвищенні цін на різні види товарів та послуг, при чому якість цих товарів та послуг може залишатись незмінною. Основною причиною цього явища є перевищення грошової маси над кількістю товарів та послуг, які продаються та користуються потребою покупців.

Ціна – це грошовий вираз вартості товару.

Таблиця 1.

Види цін [6]

Види цін		
За обсягами купівлі-продажу товарів	За способом формування	За територією дії
<ul style="list-style-type: none">• Оптові• Роздрібні	<ul style="list-style-type: none">• Конкурентні• Монопольні• Регульовані	<ul style="list-style-type: none">• Поясні• Національні• Світові

- Оптові – це ціни, які встановлюються при продажі певних товарів у великих кількостях.
- Роздрібні – це ціни, які встановлюються на товари, що продаються в малих кількостях і переважно для особистого споживання.
- Конкурентні – це встановлені ціни, за якими продавці лише можуть вирішувати скільки одиниць продукції вони готові запропонувати.
- Монопольні – це ціни, які встановлюються монополіями вище або нижче від вартості продукції.
- Регульовані – це ціни на товари (регульовані державними чи місцевими органами, що мають функції ціноутворення), які визначають верхню межу цін.
- Поясні – це ціни, за якими реалізують продукцію в межах даного територіального поясу (району або країни).
- Національні – це ціни, за якими реалізують товари на національному ринку.
- Світові – це ціни, за якими здійснюються значні експортно-імпортні операції.[6]

Три основні функції ціни:

1. Розподільча

За допомогою цієї функції через ціни здійснюється як розподіл, так і перерозподіл національного доходу між різними галузями економіки, соціальними групами населення, підприємствами, формами власності, а також регіонами. Найкраще ця функція проявляється через ціни, які встановлює та регулює безпосередньо держава. Цим самим держава може впливати на темпи розвитку окремих галузей економіки.

2. Стимулююча

Ця функція показує, як одержання прибутку стимулює найбільш ефективно використання економічних ресурсів, зниження витрат, а також заохочує до удосконалення науково-технічного прогресу, покращення якості продукції.

3. Облікова

Суть цієї функції визначається тим, за якою саме вартістю суспільство може задовольнити свої потреби у товарах. Ціна вимірює скільки саме було затрачено праці, сировини та матеріалів на виготовлення того чи іншого товару аби задовольнити потреби суспільства.

У результаті перевищення обсягу грошових знаків, що перебувають в обігу виникає таке економічне явище як інфляція.

Інфляція – явище, у результаті якого через стрімкий ріст цін відбувається знецінення грошей.

Види інфляції:

1. Залежно від переважаючого впливу факторів – інфляція попиту, інфляція пропозиції
 2. За темпами зростання – повзуча, галопуюча, гіперінфляція
 3. За характером прояву – відкрита, прихована
 4. За співвідношенням темпів зростання цін на товари – збалансована, незбалансована.
 5. За ступенем прогнозування – очікувана, неочікувана.
- Інфляція попиту – порушення рівноваги між попитом та пропозицією зі сторони попиту.

- Інфляція пропозиції – внаслідок збільшення обсягу витрат виробництва відбувається зростання цін.
- Повзуча – повільне зростання цін (не більше 10% на рік)
- Галопуюча – стрімке зростання цін (від 10% до 100% на рік)
- Гіперінфляція – надмірно швидке зростання цін (1-2% щодня і більше 1000% щорічно)
- Відкрита – вільнозростаюча інфляція.
- Прихована – державна політика стримання росту цін, з одного боку, на товари і послуга та доходів населення – з другого.
- Збалансована – інфляція, за якої ціни на різні товарні групи відносно один одного не змінюються.
- Незбалансована – інфляція, за якої ціни на різні товарні групи та окремо на кожен вид товару змінюються у відсотковому співвідношенні.
- Очікувана – інфляція, яку можливо спрогнозувати на будь-який період.
- Неочікувана – раптовий скачок цін, спричинена збільшенням попиту на споживчі товари, сировину та засоби виробництва.[2]

2. Аналіз динаміки інфляційних процесів та вплив їх на формування цін

Аналіз інфляційних процесів зазначено в новому щоквартальному «Інфляційному звіті».

Інфляційний звіт – це документ, в якому зазначаються прогнози Національного банку України відносно економіки країни у поточному та майбутньому стані, що акцентують увагу на інфляційному розвитку.

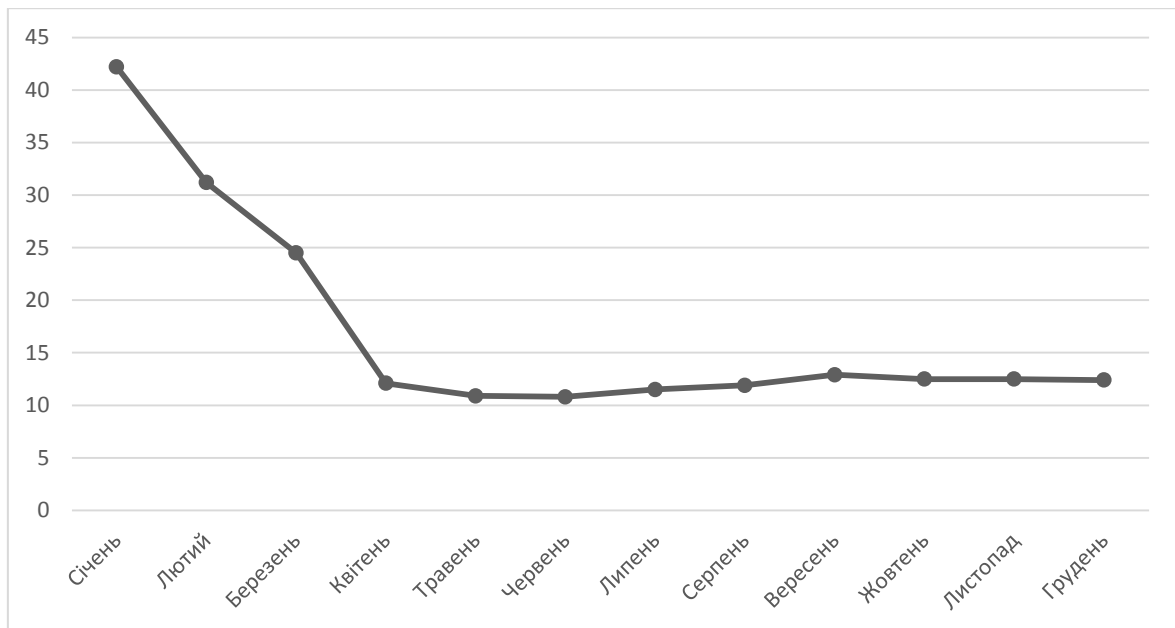

Рис. 1 Споживча інфляція у 2016 році.[3]

Ціллю НБУ на 2016 рік було досягнути зниження інфляції до 12% +/- 2% п.п. На графіку видно, що ця ціль була успішно виконана. Цьому сприяв цілий ряд методів, а саме:

1. Посилення ролі облікової ставки НБУ та її виважене зниження до 14%
2. Утримання Урядом дефіциту державного бюджету в цільових межах
3. Незначна волатильність обмінного валютного курсу завдяки сприятливій ситуації на зовнішніх ринках, високому врожаю та злагоджуванню коливань Нацбанком

Проте, досягненню цієї мети не було таким легким, як здається на перший погляд, оскільки виникло багато причин, які цьому суперечили:

1. Підвищення тарифів на житлово-комунальні послуги
2. Подорожчання алкогольних напоїв через підвищення акцизів та мінімальних цін.
3. Зростання цін на тютюнові вироби через підвищення акцизів на цінову політику виробників.
4. Зростання світових цін на нафту.

Нова ціль НБУ: споживча інфляція в межах 8% +/- 2% п.п. на кінець 2017 року із поступовим її зниженням до 5% у 2019 році. Якщо прогноз відрізняється від цілі через різноманітні шоки, Національний Банк України застосовує інструменти монетарної політики, щоб повернути прогноз до цілі на певному часовому горизонті.

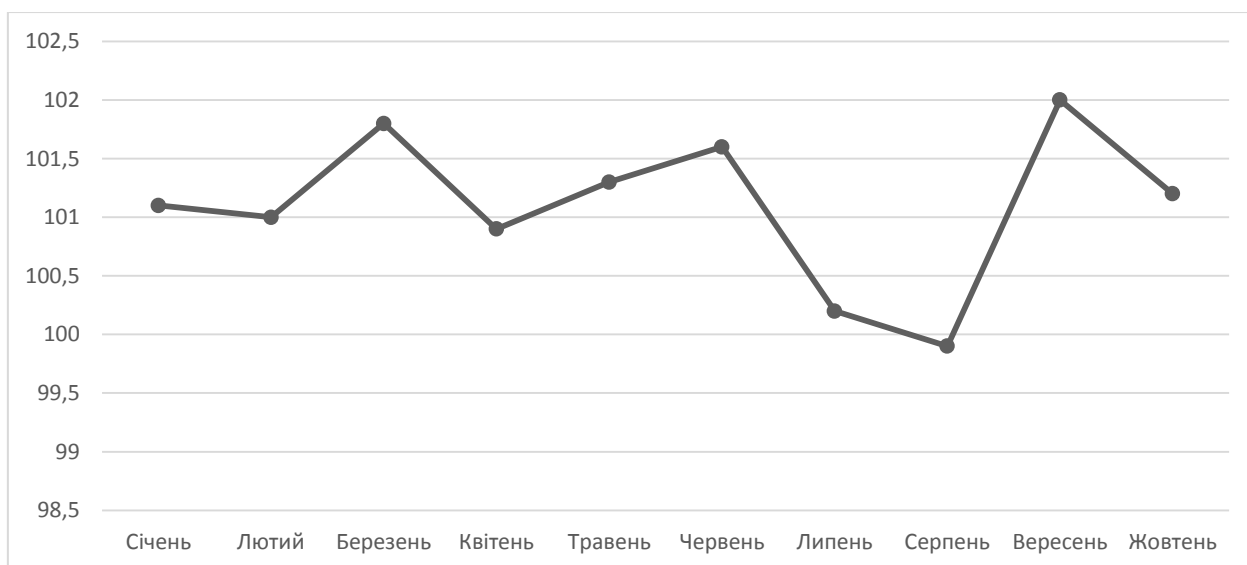

Рис.2. Індекс інфляції у 2017 році [1]

Індекс споживчих цін у жовтні знизився на 0,8% (101,2%) порівняно з попереднім місяцем (102%). Відповідно, ціни на алкогольні напої та тютюнові вироби підвищилися на 2,75%, зросли ціни на комунальні послуги на 1,2%. Продовжують зростати ціни на яйця, м'ясні та молочні продукти.

На разі, Україна посідає 18 місце за рівнем інфляції в світі. В Україні, як і в багатьох країнах світу, інфляція розраховується відповідно до індексу споживчих цін на товари та послуги, при тому під споживчими цінами маються на увазі кінцеві ціни, які платять споживачі за товари та послуги враховуючи усі податки.

Індекс споживчих цін – це показник, який характеризує зміни загального рівня цін на товари та послуги, які використовуються споживачі для невиробничого спожитку.[1]

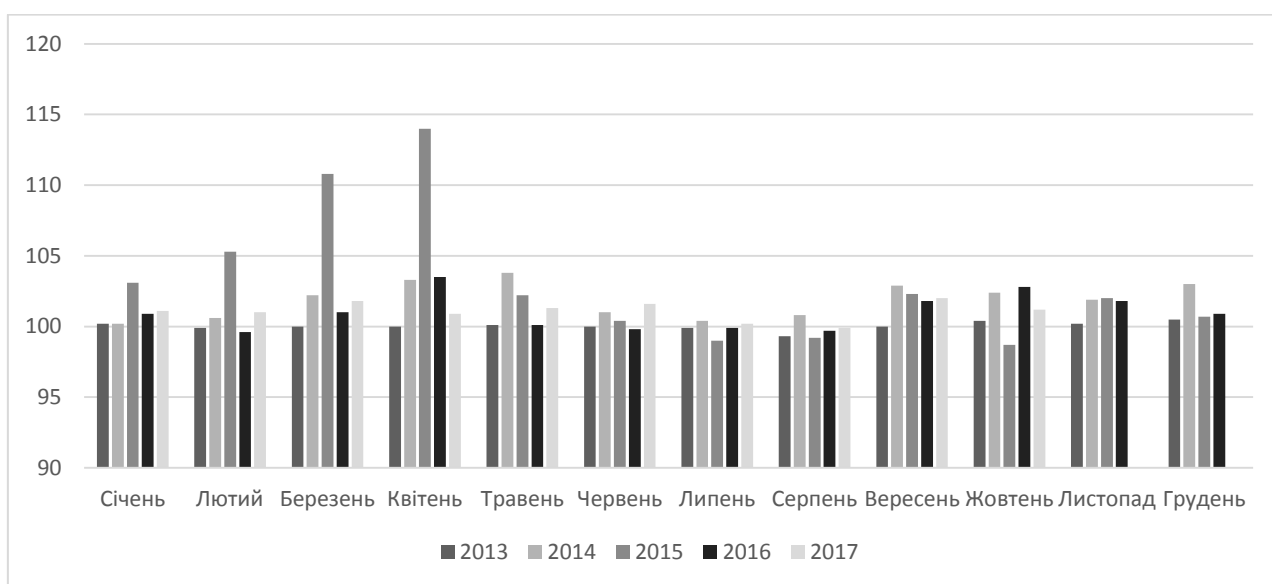

Рис. 3 Індекс споживчих цін за останні роки [4]

Відповідно до графіку індексу споживчих цін в жовтні 2017 року він склав 101,2%, що є не найбільшим значенням впродовж останніх 7 років. Цей індекс відображає зміни вартості фіксованого споживчого набору товарів і послуг в поточному році відносно попереднього.

За даними Державної служби статистики України індекс споживчих цін на товари та послуги (індекс інфляції) в Україні (без урахування тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим, міста Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції) у жовтні 2017 року до попереднього місяця становив 101,2 %, до грудня попереднього року - 111,5%.

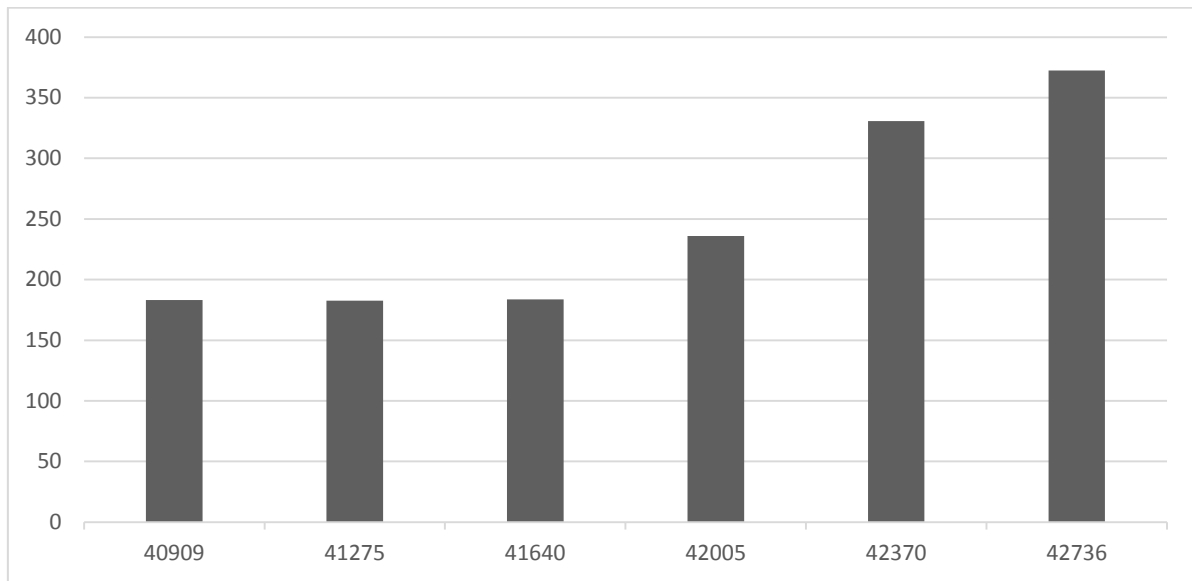

Рис. 4 Динаміка зміни індексу інфляції в Україні [5]

Отже, аналізуючи даний графік можна сказати, що все таки індекс споживчих цін в Україні має тенденцію до зростання. В період з 1 січня 2012 року і до 1 січня 2014 року він тримався приблизно однієї позначки і в середньому складав близько 181,5%. Але з 1 січня 2015 року можна побачити стрімкий ріст цього показника, а також з 1 січня 2016 року зафіксований його значний стрибок вверх.[9]

Національний банк залишив незмінними прогнози інфляції на 2017 – 2019 роки – відповідно на рівні 9.1%, 6.0% і 5.0%. Прогнози інфляції залишаються в межах оголошених цільових орієнтирів ($8\% \pm 2$ в. п. – на 2017 рік, $6\% \pm 2$ в. п. – на 2018 рік та $5\% \pm 1$ в. п. у 2019 році й надалі), визначених Основними засадами грошово-кредитної політики на 2017 рік та середньострокову перспективу.

Збільшення інфляції може відбуватись в залежності від:

- 1) рівня росту цін виробників, оскільки кожен виробник прагне реалізувати свій товар на ринку за вищою ціною;

- 2) економічного зростання, оскільки в таких умовах є підвищений попит на деякі види сировини (метал, цемент, деревина), енергоносії, гроші та землю;
- 3) зростання рівня доходів населення та попиту, а також багато ін.[5]

3. Заходи антиінфляційної політики щодо захисту цінової політики

Відносно тривалий час таке економічне явище як інфляція оцінювалось досить негативно, проте вже починаючи з 60-х років ХХ століття відношення до інфляції дещо змінилась, оскільки виявилось, що повзуча інфляція в невеликих її проявах здійснює позитивний вплив на економіку країн. Однак, коли вона переходить норму, то набирає великої руйнівної сили. Тому завжди виникає проблема регулювання інфляційних процесів з боку держави. Об'єктивно дивлячись, інфляцію можливо лише стримувати на певному рівні, але аж ніяк не припинити її повністю. Саме тоді і виникла кейнсіанська ідея регулювання інфляції в країні, але вона зазнала жорстокої критики з боку представників монетаристської школи. Внаслідок цього впродовж 70-х років на заміну кейнсіанській ідеї прийшла антиінфляційна політика. [7]

Отже, можна зробити ряд висновків, стосовно розвитку інфляційних процесів в Україні.

1. Інфляція є характерною проблемою не лише нашої держави, а й багатьох країн світу, яка має різноманітні форми прояву, що можуть залежати від політичної, економічної та соціальної ситуації в країні. Інфляція має декілька основних видів, які здійснюють характерний вплив на розвиток економіки певної країни.

Загалом, фактори впливу на інфляцію можна поділити на зовнішні та внутрішні. Інфляційному процесу притаманні два етапи розвитку: при першому етапі вплив інфляції не такий сильний, при другому етапі вплив даного процесу на економічне становище стає доволі помітним.

2. Як будь-які процеси з економічною природою, інфляція в Україні мала ряд певних етапів розвитку. Загалом, було виділено п'ять основних періодів розвитку інфляційних процесів, кожен з яких мав характерні фактори впливу: 1991р. – пострадянський період; 1992-1994рр. - гіперінфляційних період;

1995-1996рр. – дезінфляційний період; 1997-2013рр. – стабілізаційний період; 2014р. і до нині – сучасний період.[9]

3. Детальний перегляд зміни показників інфляції в Україні показав, що інфляція тісно пов'язана з циклічними коливаннями в країні (на стадії поживлення спостерігається відносно низький рівень інфляції, на стадії зростання інфляція набуває помірної форми прояву, на стадії рецесії інфляція зростає, а от на стадії депресії її рівень знижується до мінімального значення.

4. На сучасному етапі розвитку економіки в цілому, можна здійснювати вплив на монетарну політику та контролювати інфляцію способом таргетування, який набуває все більшої популярності серед багатьох країн світу, основу якого становить підвищення відповідальності органів грошово-кредитної політики за виконання усіх поставлених ними інфляційних цілей, а також надання інфляції пріоритету порівняно з іншими цілями монетарної політики.

5. В Україні вже діє курс на остаточне встановлення режиму інфляційного таргетування, адже ще до 2015р. відбувався перший етап встановлення режиму таргетування, а на даний момент проходить третій етап, який включає введення всіх елементів цього режиму.

Також Національний банк України оприлюднив Дорожню карту, в якій описав усі поставлені перед собою цілі. Не зважаючи на всі плюси, Україні все ж таки потрібно усунути ряд деяких проблем, для того щоб режим інфляційного таргетування ввійшов в дію швидше та був ефективним.

Основні елементи інфляційного таргетування:

- Встановлення центральним банком чітких кількісних показників інфляції.
- Використання центральним банком усіх інструментів грошової політики для досягнення поставлених цілей.
- Забезпечення центральним банком відповідальності за встановлені показники рівня інфляції.

- Операційна незалежність центрального банку.

Світовий досвід часто показує, що країни з відносно низьким рівнем ВВП на одну людину, які вирішили запровадити режим інфляційного таргетування, зі значним успіхом використали усі його переваги та змогли повернути довіру населення до свого уряду. На сьогоднішній день вони мають відносно стабільну економіку та стійкий рівень інфляції на, переважно, невеликих позначках. Цього режиму, як альтернативного варіанту, дотримуються щонайменше 27 країн світу. Хоча він є кращим для України, ніж режим монетарної політики, але до певного періоду часу існувало чимало проблем, які перешкоджали переходу до такого таргетування.[8]

Висновки

Аналізуючи тему своєї роботи можу сказати, що НБУ намагається встановити рівень інфляції на рівні 5 % саме тому, що цей показник є межею між контрольованими інфляційними процесами (при рівні до 5%) та неконтрольованими процесами у кредитно-грошовій сфері і в реальному секторі економіки (при рівні більшому від 5%). Отже, рівень інфляції в межах декількох відсотків на рік не лише не перешкодить інвестиційній діяльності, а й, навпаки, сприяє розвитку інвестиційних процесів в різних сферах економічної діяльності. Фактична інфляція виявилася близькою до прогнозу, опублікованого у новому “Інфляційному звіті” за жовтень 2017 року. [10]

Базова інфляція в жовтні становила 8.1% р/р (у місячному вимірі зросла на 1.2% м/м). Зокрема, внаслідок підвищення виробничих витрат та поживлення споживчого попиту залишались високими темпи зростання вартості послуг, що входять до базової інфляції. При цьому прискорилося зростання вартості послуг ресторанів та готелів, фінансових, страхових, медичних та туристичних послуг. Натомість сповільнилося зростання вартості послуг середньої освіти, ремонту побутових приладів, оренди житла тощо.

Крім того, прискорилося зростання цін на продукти харчування з високим ступенем обробки. Зокрема високими темпами продовжили зростати ціни на м'ясні та молочні продукти, відображаючи вторинні ефекти від підвищення цін на відповідні сирі продукти.

Також через послаблення курсу гривні до іноземних валют у жовтні незначно збільшилися темпи зростання цін на низку непродовольчих товарів, що переважно імпортуються, у тому числі на автомобілі, лікарські засоби, меблі та обігрівачі. Водночас подорожчання одягу та взуття уповільнилося завдяки більш повільному відображенню у цінах динаміки

зміни валютного курсу (більшість продавців одягу та взуття здійснюють закупівлю товару за декілька місяців до початку сезону).

Зростання цін на сирі продовольчі товари у жовтні уповільнилося до 25.3% р/р. Так, ціни на овочі очікувано уповільнили зростання через розширення пропозиції пізнього урожаю, насамперед овочів борщового набору. Так само меншими темпами зростали й ціни на фрукти, переважно завдяки розширенню пропозиції яблук. Крім того, очікувано уповільнилося зростання цін на цукор на тлі низьких світових цін та значної пропозиції на внутрішньому ринку. На додаток, падіння цін на гречку поглибилось. Водночас темпи зростання цін на молоко та м'ясо залишилися високими.

Зростання цін та тарифів, що регулюються адміністративно, очікувано уповільнилося (до 20.3% р/р) завдяки сприятливій базі порівняння, оскільки у жовтні минулого року відбулося підвищення тарифів на опалення та гаряче водопостачання. Уповільнилося також зростання цін на алкогольні напої, тютюнові вироби та транспортні послуги. Водночас тривало прискорення цін на хліб та на місцевий телефонний зв'язок через зростання їх собівартості.

Ціни на паливо, як і очікувалось, прискорили зростання до 16.0% р/р (зросли на 4.4% м/м). Зокрема у жовтні тривало зростання ціни на бензин та дизельне паливо на тлі зростання цін на нафту та послаблення гривні до євро (акцизи на паливо встановлено в євро).

Інфляція, як така, є проблемою не лише малорозвинених країн, а й високорозвинених, проте різниця полягає лише в методах боротьби з нею. Вона може регулюватись державою. Все частіше на заміну монетарному режиму приходить режим інфляційного таргетування, який на практиці доводить свою ефективність. Його запроваджують з урахуванням визначеного періоду (переважно 2-3 роки) та з метою зниження рівня інфляції в країні до прийнятної її норми. Відповідальність за цей режим бере на себе центральний банк країни, тим самим забезпечуючи себе та уряд довірою населення у разі дотримання та виконання поставлених умов і цілей.

Методи подолання інфляції та її негативних наслідків входять до антиінфляційної програми, що визначається антиінфляційною політикою. Оскільки типів інфляції є досить різноманітна кількість, то і методів боротьби з нею також чимало, і вони потребують прийняття неординарних рішень щодо регулювання.

Список використаної літератури

1. Комар Т. В. Фінансові аспекти впливу інфляції на економічне зростання /
2. Круш П. В., Клименко О. В. Інфляція: суть, форми та її оцінка. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 287 с.
3. Марцин В. С. Деякі підходи до регулювання інфляційних процесів на сучасному етапі розвитку економіки / В. С. Марцин // Економіка розвитку № 1(65). – 2014. – С. 42–48.
Науковий вісник: Фінанс, банки, інвестиції, №1, 2011р., ст.21-28
4. Некрасова Л.А., Белицкая Е.Р Сучасний стан та особливості регулювання інфляції в Україні/ Л.А.Некрасова, Е.Р.Белицкая// Молодий вчений, № 5 (08) травень, 2014 р.
5. Николишин Ю. Аналіз інфляційних процесів у незалежній Україні / Ю.І. Николишин, О.В. Кашперська // Інноваційна економіка. – 2013. №8. – С. 284–289.
6. Носова О.В. Національна економіка : навчальний посібник [Електронний ресурс] / О.В. Носова, 2013. – Режим доступу : http://pidruchniki.ws/1319042053126/ekonomika/natsionalna_ekonomika__nosova_ov.
7. Офіційний сайт НБУ [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/control/uk/index>
8. Петрик О. Інфляція в Україні та її прогнозування в Національному банку // ВісникНаціонального банку України. – 2012. – №5. – С. 8-12.
9. Статистична інформація [Електронний ресурс] // Державна служба статистики України. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>
10. Фінансові новини: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://finforum.org/page/index.html/_/economics/skolko-nalogov-platat-v-jevrope-r10473.